

aanpak
**begeleidings
ethiek**

Verslag workshop
Aanpak Begeleidingsethiek
**Opsporen gestolen voertuigen
door de inzet van scanauto's**

Gemeente Amsterdam in het kader van IBDS

Voorwoord

De toenemende digitalisering brengt ingrijpende veranderingen met zich mee, in allerlei sectoren. Nieuwe mogelijkheden voor communicatie, monitoring en analyse roepen vragen op. Wat is de positie van de mens in deze omgeving, hoe staat het met data, met privacy, wat doen algoritmes en wat willen gebruikers eigenlijk? Begeleidingsethiek is ethiek die zich specifiek met dit soort vragen bezighoudt. Hij is gebaseerd op techniekfilosofie, die uitgaat van eeuwenoude verwevenheid tussen mens en technologie.

De Aanpak Begeleidingsethiek is een concrete aanpak waarin betrokkenen met elkaar in dialoog gaan over de effecten van de nieuwe technologie én de waarden die daarbij in het geding komen. Dat zijn vaak waarden gelieerd aan autonomie van de gebruiker, efficiëntie van het proces, transparantie van het algoritme, privacy, et cetera.

Tijdens de sessie komen verschillende stakeholders als gebruikers, ontwikkelaars, beleidsvormers en beslissers met elkaar in gesprek. Na de dialoog hebben de deelnemers ethische handelingsopties gegenereerd, waarvan verschillende vaak direct opgepakt kunnen worden. Er is gezamenlijk gekeken welke waarden we in het digitale domein belangrijk vinden en hoe we die willen verankeren en borgen in digitale processen en handelingen. Dit alles om ook bij verdere digitalisering op het vertrouwen van de samenleving en de participanten kunnen blijven rekenen. Dit is niet in één stap te realiseren het is een continu proces waarin deze workshop een schakel is.

Workshop aanpak begeleidingsethiek

Initiatiefnemer: IBDS voor de gemeente Amsterdam

Moderatoren: Sebastiaan Bouthoorn en Dorus-Jan ten Boom (beiden VKA)

Op 8 februari 2024 organiseerde de gemeente Amsterdam in het kader van de Adviesfunctie Verantwoord Datagebruik van het programma IBDS een sessie Begeleidingsethiek over de casus 'Opsporen gestolen voertuigen door de inzet van scanauto's. Aan de workshop namen 16 deelnemers deel (zie bijlage voor specificatie).

De doelstelling is tweeledig:

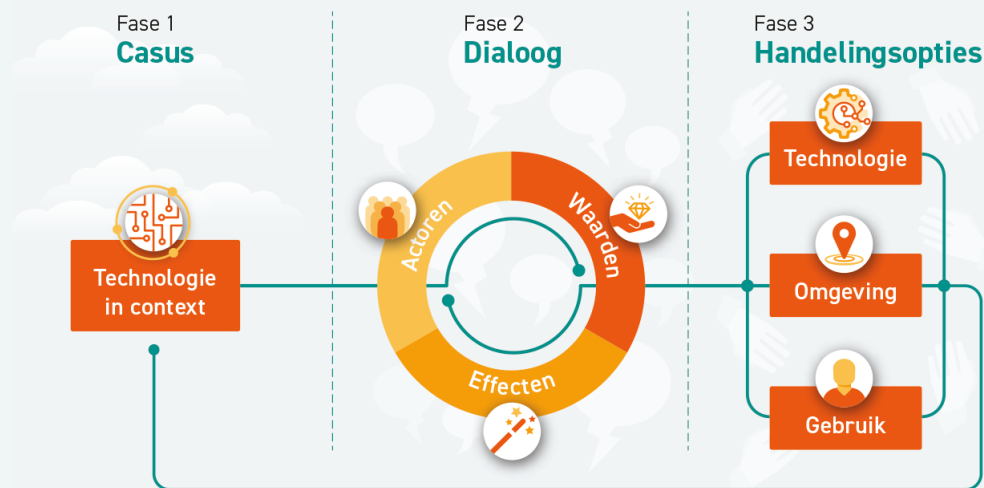
- ▷ Leren tijdens de workshop
- Welke effecten, waarden en actoren worden genoemd
- Welke handelingsopties zijn er om de toepassing te verbeteren
- ▷ Leren over de Aanpak Begeleidingsethiek
- Hoe kan de organisatie deze methodiek gebruiken rondom ethische kwesties en technologie-implementaties

Het verslag bevat de volgende elementen:

- ▷ Toelichting op de Aanpak Begeleidingsethiek
- ▷ Weerslag van de workshop

Aanpak begeleidingsethiek

De aanpak bevat de volgende fasen:

Fase 0 Introductie

Introductie over de doelstelling en een toelichting op het model en het gedachtengoed

Fase 1 Toelichting

Hoe ziet de technologie eruit en in welke context wordt deze toegepast

Fase 2 Dialoog

- ▷ Een korte ronde waarin de deelnemers aan de workshop de betrokken actoren benoemen
- ▷ Brainwrite waar deelnemers mogelijke effecten benoemen en bespreken
- ▷ Benoemen van waarden die een rol spelen bij die effecten

Fase 3 Handelingsopties

In subgroepjes gaan de deelnemers op zoek naar handelingsopties vanuit de technologie, de omgeving en het individu.

Fase 1

Technologie en context

In 2017 is bij de gemeente Amsterdam een pilot gestart waarbij camerabeelden van de scanauto's van parkeerbeheer tevens werden ingezet voor het opsporen van gestolen auto's. Dit gebeurde door de kentekens van alle gescande voertuigen te koppelen aan de gestolen voertuigendatabase van het RDW. Matches werden vervolgens automatisch doorgegeven aan de politie.

Na ongeveer vijf jaar is deze pilot gestaakt. Hoewel met deze werkwijze 40 à 50 gestolen voertuigen per jaar werden opgespoord, was er twijfel gerezen over de verenigbaarheid van de aanpak met de privacywetgeving. Om deze reden is besloten om eerst de juridische en ethische implicaties van de aanpak goed in beeld te brengen, om op basis hiervan te kunnen besluiten over een vervolg op de pilot.

De meerwaarde van de inzet van scanauto's voor de opsporing van gestolen auto's ten opzichte van de reeds bestaande mogelijkheden (o.a. met ANPR camera's boven de wegen) is dat hiermee ook geparkeerde auto's meegenomen kunnen worden. Daarnaast zou de techniek ook kunnen worden gebruikt voor auto's die om een andere reden gesignaleerd staan. Hoewel de techniek om de eerder gestaakte pilot een vervolg te geven beschikbaar is, betekent de inzet ervan dat een aantal expliciete keuzes moeten worden gemaakt over de wijze waarop de toepassing gaat plaatsvinden. Een voorbeeld hiervan is de vraag de koppeling van gegevens zich moet uitstrekken tot alle gescande kentekens, of alleen die kentekens waarvoor de parkeerheffing niet betaald is. Ander voorbeeld is de vraag hoe omgegaan moet worden met informatie die naast het kenteken verzameld wordt, zoals omgevingsbeelden.

Doel van deze sessie in beeld te brengen wat de positieve en negatieve effecten van de verschillende opties zijn en hoe een eventueel vervolg op de pilot zo goed mogelijk kan worden ingericht.

Deze sessie is onderdeel van een integraal advies dat vanuit de Adviesfunctie verantwoord Datagebruik van IBDS ten behoeve van deze casus wordt opgesteld en tevens ingaat op de juridische en technische implicaties ervan.

Fase 2

Dialog

In deze tweede fase gaan de deelnemers in gesprek over wie er betrokken zijn bij de opsporing van gestolen voertuigen met behulp van beelden van scanauto's. Ook buigen zij zich over de positieve en negatieve effecten van deze inzet en benoemen zij belangrijke waarden waar rekening mee gehouden moet worden bij de inzet van een dergelijke toepassing.

Actoren:

Bij de actoren is de vraag wie er betrokken is of geraakt wordt door de case. De deelnemers aan tafel vertegenwoordigen al een deel van die actoren. Ze noemen de volgende betrokkenen:

- Gemeente
  - Raad
  - Beleid
  - Directie parkeren
  - Toezicht en handhaving
  - Juridische zaken
  - Sociaal domein
  - Buurtpreventie
  - HRM
  - Privacy-commissie (CPA)
- Politie
  - Basisteams
  - Opsporing
  - Intelligence organisatie
  - ICT
  - Beslaghuizen
- Andere opsporingsinstanties
- Handhaving
- Bestuurder scanauto
- Politiek
- Rechtspraak
- OM
- Lokale driehoek
- Verzekeraars (aansprakelijkheid en rechtsbijstand)

- RDW (parkeren, informatieverstrekking, ICT)
- SHPV
- Leveranciers systemen
- Databeheerders
- Autobezitters (uit binnen- en buitenland), -eigenaren en -gebruikers
- Bewoners, ondernemers, bezoekers (BOB)
- Passanten
- Principiële tegenstanders
- Burgers in niet-scangebieden
- Belastingbetaler
- Slachtoffers
- Media
- Autoriteit Persoonsgegevens
- Belangenorganisaties (Privacy First e.a.)
- EU

De vraag aan de deelnemers was om in het vervolg van de sessie ook te proberen vanuit deze perspectieven hun inbreng te geven.

Effecten:

De vraag is hier welke positieve en negatieve effecten de inzet van scanauto's voor de opsporing van gestolen voertuigen kan hebben.

Positieve effecten

- Vertrouwen in de overheid omhoog (“probleem wordt aangepakt”)
- Vergroten veiligheid (feitelijk en gevoelsmatig)
- Vergroten rechtvaardigheidsgevoel (misdad loont niet)
- Beperken schade
- Preventie criminele activiteit
- Kansen vergroten in wijken door aanpak criminaliteit
- Minder mogelijkheden voor criminelen
- Kosten efficiency
- Meer data beschikbaar, inzichten in patronen
- Voertuigen sneller terug
- Gezamenlijke vuist, mogelijkheid van landelijke uitrol
- Beter en sneller onderzoek
- Herbruikbaarheid van intel
- Meer parkeerplaatsen beschikbaar
- Parkeeropbrengsten omhoog
- Vergroten werkgelegenheid
- Verzekeringspremies omlaag
- Benutten mogelijkheden tot innovatie
- Benutten mogelijkheden tot samenwerking (tussen instanties en tussen regio's)

Negatieve effecten

- Vertrouwen in de overheid omlaag (“wat gebeurt hier?”)
- Risico van misbruik van gegevens
- Big-brother-gevoel
- Risico van hacking / datalekken
- Optie tot stelselmatig volgen
- Glijdende schaal (function creep)
- Verplaatsen probleem (waterbedeffect), meer betaald parkeren
- Werkdruk omhoog
- Risico van false positives, hogere administratieve lasten
- Chilling effect
- Verantwoordingsdruk
- Capaciteitstekort
- Veiligheid medewerkers onder druk
- Kosten
- Druk om alle gegevens te gebruiken
- Rechtsongelijkheid, ongelijkheid tussen wijken / regio's
- Menselijke maat / maatwerk onder druk
- Recht op anonimiteit onder druk
- Kwetsbaarheid techniek

Waarden:

De relevante waarden zijn door de facilitators geïnventariseerd terwijl de deelnemers bezig waren met het benoemen van effecten. Achter veel effecten gaan waarden schuil. Die lijst is gedeeld met de deelnemers en door hen besproken en aangevuld. Dat leverde de volgende lijst met waarden op:

Waarden	
Vertrouwen in de overheid	Veiligheid, bescherming
Rechtvaardigheid	Gelijkheid
Fairness, eerlijkheid	Menselijke maat
Onschuldpresumptie	Rechtszekerheid
Autonomie, vrijheid	Transparantie, verantwoording
Privacy	Doelbinding
Proportionaliteit, subsidiariteit	Security (informatiebeveiliging)
Ontplooiingsmogelijkheden	Leefbaarheid
Efficiency, snelheid	Doelmatige inzet van middelen
Innovatie	Samenwerking

De vetgedrukte waarden waren volgens de deelnemers het belangrijkste in deze casus, waarbij een aantal elkaar ook overlapt. Bij het inventariseren van de handelingsopties hierna zijn al deze waarden meegenomen.

Fase 3

Handelingsopties

In het proces van het opstellen van de handelingsopties zijn de waarden uit de vorige fase meegenomen. De deelnemers kregen een uitleg over de verschillende categorieën binnen de handelingsopties. Het kan bijvoorbeeld gaan over het ontwerp van de technologie, het aanpassen van de omgeving waarbinnen de toepassing functioneert en het gedrag van mensen. De deelnemers worden in drie werkgroepen verdeeld en gaan ieder aan de slag met een van deze drie gespreksonderwerpen. Dat leidt tot handelingsopties per categorie.

Technologie:

- Het blurren van beelden (al in de scanauto of bij het verstrekken van beelden)
- Werken met een beveiligde omgeving
- Inrichten van een goede autorisatiemaatregelen
- Human in the loop bij alle besluitvorming
- Technisch medegebruik van apparatuur / camera's / sensoren
- Opslag van gegevens in centrale database (mogelijk bij trusted third party)
- Geo fencing (ten behoeve van proportionaliteit en subsidiariteit)
- Dataminimalisatie
- Voldoen aan de eisen uit de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid)
- Datadeling
- Actieve signalering (het aan de voorkant meegeven van te signaleren kentekens)
- Anonimiseren en pseudonimiseren
- Techniek moet altijd dienstbaar zijn aan de doelen van de beleidsmakers

Omgeving:

- Zorg voor voldoende capaciteit voor opvolging van hits. Zonder deze opvolgcapaciteit heeft de pilot geen kans van slagen
- Zorg voor landelijke uitrol, zodat je onafhankelijk bent van de lokale politiek en voor centrale financiering kunt zorgen
- Creëer een wettelijke basis voor het hergebruik van de gebruikte gegevens
- Zorg ervoor dat de rechten van betrokkenen o.b.v. de AVG goed zijn ingeregeld (inzage, verwijdering etc), sluit hierbij aan op de reeds bestaande processen
- Zorg proactief voor transparantie over de manier van werken, om het vertrouwen van de burger te vergroten
- Sluit voor de communicatie aan bij de bestaande kanalen (website, media, persberichten, borden en/of abri's). Communiceer zoveel mogelijk proactief en richt je tot verschillende doelgroepen.
- Zorg voor goede verantwoording achteraf en evalueer periodiek de resultaten
- Ideeën voor communicatie:
  - Inrichten website met informatie over het project, zodat je op andere plekken naar deze site kunt verwijzen, bijvoorbeeld met QR-code (nadeel: kan iets overheen worden geplakt)
  - Informatie vermelden op naheffingsaanslag (of daarop verwijzing naar website opnemen)
  - Filmpje waarin een politieman uitlegt wat er gebeurt en waarom dat belangrijk is. Benadruk hierbij de oprechte bedoelingen, waarbij je zowel met voor- als tegenstanders rekening houdt.
  - Zoek de dialoog met belangenorganisaties trek samen op in de communicatie

Mens:

- Transparant zijn door duidelijke informatie en een loket waar je met vragen terecht kan. Register inrichten met daarin alle camera's, algoritmen etc. Informatienummer instellen voor vragen.
- Menselijke maat bewaken in de wetgeving
- Loket / capaciteit om slachtoffers van false positives te helpen
- Hink-stap-sprong-benadering: lokaal starten en dan langzaam opschalen.
- Regelgeving / uitvoering op landelijk niveau
- Faciliteren publiek debat (bijvoorbeeld door debatavond in Pakhuis De Zwijger)

Terugblik en afronding

Aan het einde van de workshop is teruggekeken en besproken wat de Aanpak Begeleidingsethiek concreet heeft opgeleverd. De deelnemers geven aan dat de dialoog als zeer constructief is ervaren en dat dit helpt bij het zetten van een volgende stap. Ook wordt de brede groep van deelnemers als positief ervaren.

Enkele reflecties van deelnemers:

- Er zal bij dit soort cases altijd een verschil zijn tussen hoofd en hart. Mensen kunnen ergens bang voor zijn, terwijl de achterliggende redenen ongrijpbaar blijven.
- De vraag is uiteindelijk wat mensen erger vinden: een handelende of een niet-handelende overheid. Kies je voor een handelende overheid, dan is belangrijk om wat er gebeurt goed te regelen en hier zoveel mogelijk transparant over te zijn.
- Een overheid die handelt én nadenkt, hoe word je dat?

Deelnemers

1. Bas Tillema (Ombudsman Amsterdam)
2. Iris Neeleman (Gemeente Den Haag)
3. Rob Schepers (Gemeente Amsterdam)
4. Steven de Vos (P1)
5. Klaasje Wilbrink (VNG)
6. Susanne Brok (Politie)
7. Roswitha Talen (Politie)
8. Merel Limbeek (Gemeente Utrecht)
9. Sabine Simons (Gemeente Utrecht)
10. Roelof Muis (SVBV)
11. Hendrik Steller (RDW)
12. Sven de Laaf (Politie)
13. Leendert Miedema (Gemeente Amsterdam)
14. Wilco van de Vosse (SHPV)
15. Erik van Zegveld (VKA)
16. Françoise Briaire (Gemeente Amsterdam)

Begeleiding:

Sebastiaan Bouthoorn (moderator, VKA)
Dorus-Jan ten Boom (co-moderator, VKA)

Aldert de Jongste (observator, ECP)

Verslag workshop
Aanpak Begeleidingsethiek
Opsporen gestolen
voertuigen door de inzet van
scanauto's

Meer informatie over de Aanpak Begeleidingsethiek,
waaronder dit verslag, vindt u op

www.begeleidingsethiek.nl